

Slutrapport för Vinterfåglar inpå knuten 2024

Årets upplaga av den stora fågelräkningen Vinterfåglar inpå bygger på rapporter från cirka 17 100 fågelmatningar. Dessa kommer från hela landet, och samtliga kommuner finns representerade i materialet. Det är det 19:e året i rad som BirdLife Sverige tar hjälp av svenska folket för att räkna gästerna vid våra fågelmatningar. Trots att räkningen pågått så länge, fortsätter den att engagera många människor.

Likt alla tidigare år var talgoxen den talrikaste arten på fågelmatningarna under räkningshelgen 26–29 januari. Men därefter kommer årets invasionsfågel gråsiskan. På tredje plats finns blåmesen, som likt talgoxen alltid hör till de vanligaste gästerna vid fågelmatningarna. Men även om både talgoxen och blåmesen ligger i topp, är årets antal förhållandevis låga. För både talgoxen och blåmesen är det genomsnittliga antalet räknat per matningsplats det lägsta under hela serien. Kan det vara så att de kalla perioderna under denna vinter skördat en del offer bland dessa båda mesar?

När det gäller gråsiskan är det inte första gången den kommer högt upp på vinterfåglarnas topplista. Även 2007, 2009, 2018 och 2019 förekom den i stora antal för att däremellan vara fåtalig. Anledningen till detta oregelbundna uppträdande är att gråsiskan vintertid är beroende av viss föda (framför allt björkfrö). När det finns gott om sådan mat i skogarna i norr, kan gråsiskorna stanna kvar där över vintern. Är det däremot ont om mat, måste de utvandra. Dessa invasionsartade utvandringar kan leda mycket långt bort.

Även domherren har i år passerat den tidigare så stadiga trean pilfinken. Den sistnämnda återfinns först på femte plats, låt vara hack i häl på domherren. Anledningen till denna förändring är till viss del att det går dåligt för pilfinken men framför allt går det bra för domherren. Hösten 2023 kom ett visst inflöde av domherrar österifrån. Men ser vi till de 19 år vi räknat fåglar på detta sätt, har domherren ökat i antal. Det har visserligen gått ganska långsamt, men ökningen är ändå tydlig. Vid räkningen 2010 noterades i genomsnitt 2,5 domherrar per fågelmatning. I år handlar det om 4,3 per matning. Denna ökning återspeglas också i Svensk fågeltaxerings så kallade standardrutter. Det är en inventering med flera hundra rutтер jämnt fördelade över landet. Dessa inventeras under häckningstid och visar bland annat att det går ganska bra för domherren om än med rätt så stora variationer mellan åren.

En annan fågel som det går bra för i Sverige är den färggranna steglitsen. Den hamnar visserligen först på plats 13 på listan över de talrikaste arterna, men den har ökat tämligen stadigt under denna räknings historia. Den har även utvidgat sitt vinterområde norrut. Intressant i sammanhanget är att steglitsen är en ganska ny besökare vid fågelmatningar. Första gången detta beteende rapporterades i Sverige var för drygt 30 år sedan i Mälardalen. Därefter har det spridit sig, och numera finns steglitsen vid fågelmatningar i stora delar av landet, även om de ännu är fåtaliga i norr. Enligt Svensk fågeltaxerings inventeringar är steglitsen en av de arter som det går allra bäst för i Sverige för närvarande. Anledningen anses i första hand vara att steglitsen gynnas av ett varmare klimat.

När det gäller arter som minskat i antal bör vi kanske hålla ett extra öga på pilfinken. Den har nu minskat i antal fem år i rad. Det genomsnittliga antalet individer per matningsplats, 4,3,

är det lägsta som noterats under denna räknings 19 år. En motsvarande minskning kan även skönjas i Svensk fågeltaxerings vinterräkningar.

Även om pilfinkens nedgång kan vara tillfällig, har vår långa serie av räkningar visat att det finns två verkliga sorgebarn bland våra fågelgäster. Både grönfinken och gulspårven har länge haft nedåtgående trender. Tyvärr syns inga tydliga trendbrott utan antalen är fortsatt låga jämfört med när vi startade. I grönfinkens fall är nedgången i första hand orsakad av en sjukdom som drabbar grönfinken hårdare än andra arter. Denna sjukdom, som kallas gulknopp, spreds till Sverige från brittiska öarna för cirka 15 år sedan. Även hos gulspårven har man konstaterat fall av gulknopp, men i dess fall tros även jordbrukslandskapets förändring mot ökad storskalighet ha bidragit till tillbakagången.

Hösten 2023 fick vi även ett markant inflöde av större hackspett och svartmes österifrån. Men dessa rörelser avspeglas inte i statistiken från denna räkning. Båda arterna återfinns ganska långt ner på topplistan. Möjligen innebär detta att fåglarna som nådde Sverige i höstas snabbt drog vidare ner mot europeiska kontinenten eller att de hittade mat ute i de vidsträckta svenska granskogarna. Granfrön är nämligen viktig vinterföda för både större hackspett och svartmes.

Anders Wirdheim

